

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 40

София, сръда, 26 февруарий

1930 г.

44. заседание

Вторник, 25 февруарий 1930 година

(Открито от председателя А. Ц. Цанков в 16 ч. 50 м.)

Председател: (Звъни) Обявявам заседанието за открито.

(От заседанието отсъствуват следните г. г. народни представители: Агушев Емин, Александров Васил, Апостолов Драгомир, Аретов Никола, Баев Христо, Баралиев Христо, Богданов Димитър, Бояджиев Стефан, Бурилков д-р Владимир, Бъров Димитър, Василев Григор, Василев Ради, Витанов Добри, Владов Никола, Влайков Тодор, Вълков Вълчо Даскалов, х. Галибов Хюсеин, Георгиев Стойчо, Грънчаров Димитър, Губидлинков Георги, Данаилов Георги, Данков Георги, Димев Борис, Димитров Владимир, Димитров Добри, Дочев Момчо, Дръновски Славчо, Дрънски Димитър, Думанов д-р Никола, Дяков д-р Цветан, Ефимов Борис, Ерменков Трифон, Ецов Борис, Желъзов Георги, Желъзов д-р Димо, Златев Станю, Зографски Димитър, Иванов Димитър II, Иванов Савчо, Икономов Димитър, Илиев Христо, Казанджиев Иван, Капитанов Трифон, Каранешев Димитър, Кацков Лев, Колев Боню, Колев Еню, Колев Иван, Константинов Тома, Кръстев Гето, Кулишев Георги, Кунев Кузман, Куртев Иван, Кънчев Кънчо, Кънчев Теодоси, Кърлов Стоян, Личев Нестор, Майер Хинек, Малинов Александър, Манасиев Добри Данев, Манов Христо, Маринов Христо, Марулев Йосиф, Мечкарски Тончо, Миланов д-р Кънчо, Мирчев Йордан, п. Димитров, Митев Васил, Митев Добри, Михайлов Иван, Михов Запрян, Момчилов Милан, Мушанов Никола, Недѣлков Ив. Петров, Нейков Димитър, Некезов Тодор Димов, Николаев Йовчо, Николов д-р Борис, Петров Аврам Стоянов, Пешев Димитър, Пиронков Александър, Попов Продан, Първанов Първан, Пъчев Георги, Пъдарев Никола, Рашков Христо, Русев Иван, Симеонов Георги, Славов Кирил, Смилов Боян, Статев Христо, Стефанов Димитър, Стефанов Стефан, Стоячев Цветан, Стоянов Любомир, Тахтаджи Никола Костов, Тодоров Андрей, Тодоров Петър, Томчев Ангел, Тончев Желю, Топалов Недѣлчо, Узунев Ангел, Харизанов Иван, Христов Кирко Цветков, Христоулов Владимир, Цветков Цветко, Чирпанлиев д-р Никола, Шиваров Марин, Юртов Георги, Якимов Петър, Янговозов Теню, Янев Сотир и п. Янчев Иван)

Съобщавам на Събранието, че председателството е разрешило отпуски на следните народни представители:

На г. Димитър Иванов II — 4 дни;
 На г. Иван Христов — 4 дни;
 На г. Борис Божков — 2 дни;
 На г. Димитър Янев — 3 дни;
 На г. Димитър Каранешев — 4 дни;
 На г. Сотир Янев — 3 дни;
 На г. Желю Тончев — 2 дни;
 На г. Георги Казанаклиев — 2 дни и
 На г. Димитър Икономов — 1 ден.

Народният представител г. Запрян Михов, който се е ползувал досега с 15 дни отпуск, моля да му се разрешат още 10 дни отпуск. Които сж съгласни да му се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Съобщавам на Събранието, че е постъпило питане от народния представител г. Константин Томов до г. министра на вътрешните работи — относно нанесен побой от полицията, при общинските избори.

Постъпило е също питане от ломския народен представител г. Никола Андреев до г. министра на вътрешните работи и народното здраве — относно някои нередовни уволнения на фелдшери и замѣстването им с неподготвени лица.

Тия питання ще бъдат пратени на г. министра на вътрешните работи и народното здраве, за да отговори.

Съобщавам на Събранието, че сж постъпили следните предложения:

От Министерството на финансите — за одобрение международната конвенция за премахване и преследване фабрикуването на фалшиви парични знаци, свикана по инициативата на Съвета при Обществото на народите в Женева на 20 април 1929 г. (Вж. прил. Т. I, № 45)

От Министерството на земледелието и държавните имоти — за одобрение на XVII-то постановление на Министерския съвет относно забраната износа на пръчки от сорта „Афуз-Али“, взето в заседанието му на 13 януарий 1930 г. (Вж. прил. Т. I, № 46)

От Министерството на външните работи и на изповяданията — за одобрение на подписания в Будапеща на 22 юлий 1929 г. договор за помирение и арбитраж между България и Унгария. (Вж. прил. Т. I, № 47)

От същото министерство — за одобрение на подписания в Варшава на 31 декември 1929 г. договор за помирение, съдебно уреждане и арбитраж между България и Полша. (Вж. прил. Т. I, № 48)

Тия предложения ще бъдат раздалени на г. г. народните представители и поставени на дневен ред.

Минаваме към първа точка от дневния ред — трето четене на законопроекта за разрешаване на Българското училищно настоятелство в гр. Кюстендил да отпусне заем на Кюстендилската градска община.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретар Н. Търкаланов (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председател: Които приемат на трето четене прочетения законопроект, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 32)

Минаваме към точка втора от дневния ред — първо четене на законопроекта за одобрение произведения съгласно чл. 61 от закона за минитъ търгъ с тайна конкуренция по отдаване експлоатацията на държавната каменовжлена концесия „Крумъ“, находяща се в землището на с. Реброво, Софийско.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретар Н. Търкаланов (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно сж мотивитъ към него — вж. прил. Т. I, № 49)

Председател: Има думата г. министърът на търговията, промишлеността и труда.

Министър Ц. Бобошевски: Г. г. народни представители, Съгласно чл. 61 от закона за минитъ, произведенъ е единъ търгъ съ тайна конкуренция за отдаване експлоатацията на държавната каменоважлена концесия „Крумъ“, на-ходяща се въ землището на с. Реброво, Софийско, понеже държавата не може да експлоатира тая мина. Следъ произвеждане на търга, експлоатацията е отдалена на нѣкой си г-жа Бончева, която ще плаща на държавата по 41% отъ срѣдната годишна пазарна стойност на изваденъ тоя въглища. Държавата е запазила такива периметри съ стотици, но понеже не сме въ положение да ги експлоатираме, вмѣсто да стоятъ тия природни богатства неизползувани, съгласно закона за минитъ, даваме ги на търгъ. По-добри условия отъ тѣзи, които сж получени при произвеждането на настоящия търгъ, не е могло да се добиятъ и, вмѣсто мината да стои, както е стояла, неексплоатирана въ продължение на 23 години, по-добре е държавата да получи уговоренитъ 41% отъ срѣдната годишна пазарна стойност на тоя въглища. А колкото повече тонове се извадятъ, толкова по-добре за държавното съкровище.

Азъ ще ви моля да се съгласите законопроекта да не се приема веднага и на второ четане, а да отиде въ комисията и, ако тя намѣри тия условия за приемливи, да го приеме. Въ всѣки случай, азъ нѣма да правя въпросъ отъ приемането или неприемането на законопроекта. Но, казвамъ, ако Парламентътъ намѣри, че тия условия сж износни, да приеме законопроекта, ако не — не държа за него.

Ето защо моля законопроекта да се приеме по принципъ, да се изпрати въ комисията, и тамъ да се обсъдятъ всичкитъ съображения за и противъ, следъ което да си каже думата.

Председателъ: Който приема на първо четене законопроекта за подобрене произведения съгласно чл. 61 отъ закона за минитъ търгъ съ тайна конкуренция по отдаване експлоатацията на държавната каменоважлена концесия „Крумъ“, на-ходяща се въ землището на с. Реброво, Софийско, следъ което да се изпрати въ комисията, моля, да вдигнатъ рака. Болишинство, Събраниеето приема.

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за откупване недвижимия имотъ, собственостъ на М. Теневъ, отъ София, на-ходяща се въ землището на с. Банки, Софийско, за нуждитъ на държавната минерална баня и курортъ при сѣщото село.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. ст): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 50)

Председателъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министър Ц. Бобошевски: Г. г. народни представители! Известно ви е, какво значение има курортътъ Банки не само за насъ, но и за чужденцитъ. Той си е спечелилъ името на единъ първостепененъ курортъ не само поради това, че има една отъ най-модернитъ бани, съ която България се гордѣе, но и поради цѣлѣбнитъ свойства на водата й. Обаче на този първостепененъ курортъ липсва едно нѣщо, той нѣма паркове, нѣма мѣста за разходки, които сж една необходимостъ за едно такова цѣлѣбно заведение, както, напр., Вършецката баня, която има своитъ естествени гори, които я правятъ много ценна. Знаете, че всичко около банята въ с. Банки е голо, съ изключение на една хубава естествена гора, принадлежаща на Михаилъ Теневъ. Въ продължение на три години азъ водихъ пазарлъци съ този господинъ да го увещавамъ да направи всичко възможно, щото това негово имение да стане принадлежностъ на банята, за да можемъ да имаме действително единъ завършенъ курортъ. Знаете, че въ цѣлия сѣтъ курортнитъ иматъ нуждитъ паркове за разходки и тѣ сж толкова необходими, колкото и самата вода, защото отишлиятъ тамъ на лѣчение следъ банята иматъ нужда отъ почивка, разходки и сѣнки, особено презъ лѣтото, когато става една голѣма горещина. Назначената отъ моя предшественикъ, г. министъръ Христовъ, комисия е оценила, че този имотъ струва 5 и половина милиона лева. Следъ това назначи се втора една комисия, която го оценява на 8.600.000 л. Въ продължение на две и половина години азъ водихъ преговори съ г. Теневъ, за да отстъпи въпросния имотъ по оная цена, по която е оцененъ отъ първата комисия — 5.500.000 л. Той казва: „Не, азъ имамъ по-голѣма смѣтка да го разпарцелирамъ на парцели; така ще взема много по-голѣма стойностъ отъ оная, която комисията ми дава“. Даже оценката и на втората комисия

не го задоволява, защото знае какви сж ценитъ на мѣстата въ с. Банки: тѣ сж много високи.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Да се отчужди като имотъ, необходимъ за обществена полза.

Министър Ц. Бобошевски: Азъ съмъ адвокатъ и зная тия работи. Ако пристѣпимъ къмъ отчуждение на този имотъ по закона за обществена полза, азъ съмъ убеденъ, г-да, че вѣститъ лица ще го оценятъ много по-високо, защото тѣ ще взематъ сведения за пазарната цена на недвижимитъ имоти тамъ и ще оценятъ цѣлия имотъ за 20—30 милиона лева, а азъ искамъ да запазя повече интереситъ на държавата.

Ето защо моля да се съгласите законопроекта да се изпрати въ комисията, където да се събератъ сведения за недвижимитъ имоти както въ с. Банки, така и въ сѣседнитъ села. Но мене ми е известно, че ценитъ на недвижимитъ имоти на 1—2 клм. вънъ отъ чертата на селото сж по-голѣми отъ тѣзи, които ние сме приели; и ние може да си представимъ на какъвъ рискъ се излага държавното съкровище, ако ние процедираме по закона за отчуждение за обществена полза. И въ вашата срѣда (къмъ земледѣлцитъ) има така сѣщо адвокати и знаете, какъ три вещи лица могатъ да ви харзулнатъ единъ имотъ на стойностъ много по-висока отъ пазарната и по такъвъ начинъ да бжде оштетено държавното съкровище.

Азъ моля въ комисията да се взематъ предъ видъ всичкитъ данни за ценитъ на мѣстата не само въ чертата на с. Банки, но и въ чертата на сѣседнитъ села и, ако действително видимъ, че за държавата ще бжде по-изгодно да процедира по законния, формалния начинъ — отчуждаване за обществена полза — азъ нѣма да имамъ нищо противъ да го възприемемъ; но убеденъ съмъ, че по тоя начинъ нѣма да се получи по-добъръ резултатъ. Г. Теневъ самичкъ настоява, понеже имотътъ е заповиранъ още отъ времето на дружбашитъ, да му го освободимъ.

Д. Даскаловъ (з. в): Не отъ времето на дружбашитъ, а отъ времето на земледѣлцитъ.

Министър Ц. Бобошевски: Добре, отъ времето на земледѣлцитъ. Да направя тая корекция. — Но г. Теневъ казва: „Нито ми го освобождавате, нито ми го откупувате“. Ако му го отстъпимъ и той го разпарцелира, понеже имотътъ е непосредствено до банитъ, ние можете да си представимъ какви цени той ще добие: ще получи най-малко 200 л. на кв. м., ако не и повече; а споредъ законопроекта оценката е нищожна — по 30—35 л. квадратния метъръ.

Тѣй че, азъ смѣтамъ, какво въ интереса на фиска е да процедираме по тоя начинъ, който се предвижда въ законопроекта, още повече, че има и другъ единъ мораленъ интересъ, г-да: ако ние не се съгласимъ да откупимъ имота по съображение, че цената му е висока, ще накачатъ вили около банята и тя ще бжде задушена. Отпредъ има единъ кварталъ съ много хотели и кебапчийници; ще се построятъ още такива хотели и този хубавъ курортъ ще се замърси и никой нѣма да го посещава, въпрѣки голѣмата цѣлѣбностъ на водата му. Азъ зная едно, че за държавата никога не е вредно да купи такъвъ имотъ, макаръ и на по-висока цена; отъ това тя нѣма да се опропасти. И ако азъ съмъ се съгласилъ да поддържамъ законопроекта — той не е подписанъ отъ мене, а отъ моя замѣстникъ г. Кулевъ; но и азъ сѣщо така, ако бѣхъ тукъ тогава, щѣхъ да го подпиша и внеса — то е затова, за да нѣмаме отговорностъ единъ денъ, за да не ни кажатъ: какво правихте, че нѣможяхте да намѣрите 7—8 милиона лева да откупите тоя имотъ, като единъ необходимъ аксесоаръ за банитъ? А ако пристѣпимъ къмъ едно отчуждение тогава, когато около банята накачатъ още вили или хотели, ще платимъ сѣмния този имотъ може би 20—30 пѣти по-скѣпо.

Ето защо азъ мисля, че отъ съображение на целесъобразностъ и добри намѣрения ние трѣбва да направимъ този курортъ мѣсто, което да прави честь на България и да отговаря на голѣмитъ цѣлѣбни свойства на банята. Затова ви моля да приемете законопроекта на първо четене и да го пратимъ въ комисията, която да събере сведения за цената на имотитъ въ чертата и вънъ отъ чертата на селото, да се направи една смѣтка и каквото комисията реши, да го възприемемъ.

Но азъ ви моля да повѣрвате на добросъвестността на моитъ изучавания. Азъ три години увещавахъ стопанина да го отстъпи. Той казва: дайте ми го, освободете ми го, азъ ще го продамъ на много по-голѣма цена. Обещахъ му да му направимъ единъ бюстъ съ неговото име и да го поставимъ въ парка, обаче той не се съгласява. Това бѣше последното срдѣство — да откупимъ имота, за да не нося

отговорност, единъ денъ да ме обвиняватъ, че съмъ пропусналъ да взема единъ хубавъ имотъ за нуждитъ на този курортъ. Оставямъ на васъ да прецените дали съмъ действувалъ добросъвестно или не.

К. Муравиевъ (з. в): Защо сж му поставили запоръ?

Министъръ Ц. Бобошевски: Нали Вие сте му турили запора!

С. Омарчевски (з. в): За да го купимъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ не вдигамъ запора, за да не му дамъ възможностъ да продаде имота.

Д. Даскаловъ (з. в): Единъ въпросъ, г. министре!

Министъръ Ц. Бобошевски: Какво ще приказвашъ? Въ комисията ще говорите.

Д. Даскаловъ (з. в): Г. министре! Вие казахте, че имало една комисия, която оценила мѣстото, а следъ това била назначена втора комисия. Азъ искамъ да знамъ, защо е назначена тая втора комисия?

Министъръ Ц. Бобошевски: Защото не приема човѣкътъ. Водилъ съмъ лично съ него 3 години преговори. 20 пѣти съмъ го викалъ — не ще.

Председателъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за откупуване недвижимия имотъ, собственост на М. Теневъ, отъ София, находящъ се въ землището на с. Банки, Софийско, за нуждитъ на държавната минерална баня и курортъ при сжщото село, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ четвърта точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за подпомагане пострадалитъ отъ природни стихии земеделски стопанства въ Кърджалийска, Егридеренска, Дарждеренска, Кошукавашка, Пашмаклийска, Петричка, Светиврачка, Горноджумайска, Неврокопска, Дьовленска, Мостанлийска, Трънска, Сливенска и др. околии презъ 1928 г.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 51)

Председателъ: Има думата народния представител г. Станко Панайотовъ.

С. Панайотовъ (з. в): По този въпросъ, за подпомагане на пострадалитъ отъ природни стихии земеделски стопанства, има внесенъ законопроектъ по частна инициатива, който добре е да се постави на разглеждане заедно съ настоящия законопроектъ. Затова азъ моля г. секретаря да прочете и законопроекта, внесенъ по частна инициатива, и следъ това двата законопроекта да отидатъ въ комисията.

Председателъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! По въпроса, по който каза нѣколко думи г. Станко Панайотовъ, правителството не само че се е занимало, но то е предвидило и единъ фондъ. Тия 10% врѣнини, които се събиратъ върху прѣжитъ данѣци по поводъ на земетръса, се смѣта въ бъдеще да образуватъ единъ фондъ, отъ който да се черпятъ срѣдства за подпомагане на пострадалитъ отъ природни стихии. Защото закони за такива нѣща безъ пари сж праздни закони.

С. Панайотовъ (з. в): Това е и нашата целъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: И затуй азъ гледамъ, г. г. народни представители, по-рано да намѣримъ пари, че после да правимъ законъ. По този въпросъ правителството готви единъ специаленъ законопроектъ. Сега, обаче, се касае за помощи, давани чрезъ Земледѣлската банка. Тъ сж раздадени — остава само да се оформи раздаването.

С. Панайотовъ (з. в): По-рано бѣше внесенъ законопроектъ по частна инициатива.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Ще имаме предъ видъ и него.

Председателъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за подпомагане пострадалитъ отъ природни стихии земеделски стопанства въ: Кърджалийска, Егридеренска, Дарждеренска, Кошукавашка, Пашмаклийска, Петричка, Светиврачка, Горноджумайска, Неврокопска, Дьовленска, Мостанлийска, Трънска, Сливенска и др. околии презъ 1928 г., моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ да му се даде спешностъ, г. председателю!

Председателъ: Г. министър-председателъ предлага да се даде спешностъ на законопроекта. Които сж съгласни съ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за подпомагане пострадалитъ отъ природни стихии земеделски стопанства въ Кърджалийска, Егридеренска, Дарждеренска, Кошукавашка, Пашмаклийска, Петричка, Светиврачка, Горноджумайска, Неврокопска, Дьовленска, Мостанлийска, Трънска, Сливенска и др. околии презъ 1928 г.

Председателъ: Които приематъ прочетеното заглавие, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 1. Натоварва се Българската земеделска банка да отпуска специални заеми за изхранване населението и добитѣка, както и за посѣвъ, въ областитъ, пострадали отъ природни стихии, или сама да организира доставката на храни и фуражъ за сжщата целъ.“

И въ двата случая заемитъ ще се отпускатъ по записи или задължителни подѣ гаранция на държавата въ размѣръ до 20.000 л., независимо отъ правото на кредитъ по закона за Българската земеделска банка.

Даванитъ за целѣта ефекти ще се приподписватъ и отъ надлежния данѣченъ началникъ, като представителъ на държавата-гарантъ.

Евентуалнитъ загуби отъ тия операции сж за сметка на държавното съкровище.“

Председателъ: Които приематъ чл. 1, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 2. Дава се право на министра на желѣзницитъ, по искане на Българската земеделска банка, да разрешава безплатенъ превозъ на хранитъ и фуража по българскитъ държавни желѣзници.“

Председателъ: Които приематъ чл. 2, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 3. Заемитъ се отпускатъ съ срокъ до една година.

Тоя срокъ, както и сроковетъ на заемитъ, отпуснати подѣ гаранция на държавата презъ 1926, 1927 и 1928 г. на стопанитъ, пострадали отъ суша, заснѣжаване, наводнение, градушка и др. стихии въ сжщитъ области, могатъ да се продължаватъ до една година още отъ падежитъ, по решението на управителния съветъ на Българската земеделска банка и съ съгласието на Дирекцията на държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове.“

Председателъ: Които приематъ чл. 3, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 4. Отсрочва се съ една година плащането на данѣцитъ, глобитъ и пр. къмъ държавата, общинитъ и окръжията.

По нареждане отъ Дирекцията на държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове, държавнитъ бирници

*) За текста на законопроекта, принетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 51.

събиратъ вземанията отъ неизправнитѣ длъжници по реда за събиране прѣхитѣ данъци“.

Председателъ: Които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 5. Отпущането, уреждането и изплащането на заемитѣ ще става по наредба, изработена отъ управителния съветъ на Българската земеделска банка“.

Председателъ: Които приематъ чл. 5, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събрането приема.

Пристъпваме къмъ пета точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за освобождаване отъ отговорност и за окончателно отчитане бившия секретарь-бирникъ на Добърската селска община, Разложка околия, Спасъ Николовъ, родомъ отъ с. Бачово, сжщата околия, по отчетитѣ му общински и училищни за 1915/1916 и 1917/1918 г., които сж редовно представени, но изгорѣли на 1 срещу 2 януарий 1924 г., заедно съ архивата на околийското управление въ гр. Разлогъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 52)

Председателъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за освобождаване отъ отговорност и за окончателно отчитане бившия секретарь-бирникъ на Добърската селска община, Разложка околия, Спасъ Николовъ, родомъ отъ с. Бачово, сжщата околия, по отчетитѣ му общински и училищни за 1915/1916 и 1917/1918 г., които сж редовно представени, но изгорѣли на 1 срещу 2 януарий 1924 г., заедно съ архивата на околийското управление въ гр. Разлогъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министърь-председателъ А. Липчевъ: Предлагамъ да му се даде спешностъ.

Председателъ: Които сж съгласни да се пристъпи по спешностъ къмъ второ четене на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за освобождаване отъ отговорност и за окончателно отчитане бившия секретарь-бирникъ на Добърската селска община, Разложка околия, Спасъ Николовъ, родомъ отъ с. Бачово, сжщата околия, по отчетитѣ му общински и училищни за 1915/1916 и 1917/1918 г., които сж редовно представени, но изгорѣли на 1 срещу 2 януарий 1924 г., заедно съ архивата на околийското управление въ гр. Разлогъ“.

Председателъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете членъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 52)

Председателъ: Които приематъ членъ единственъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Точка шеста се отлага, понеже отсъствува г. министърътъ на правосъдието.

Пристъпваме къмъ точка седма отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за отстъпване отъ държавата на нѣкои общини находящитѣ се въ землищата имъ минерални извори.

Има думата докладчикътъ г. Коста Николовъ.

К. Николовъ (д. сг): (Чете)

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 52.

„ЗАКОНЪ“

за отстъпване отъ държавата на нѣкои общини находящитѣ се въ землищата имъ минерални извори“.

Г. г. народни представители! . . .

Министъръ Ц. Бобошевски: Ще говорите ли?

Докладчикъ К. Николовъ (д. сг): Да.

Министъръ Ц. Бобошевски: Ще искате вмѣкването и на други бани въ законопроекта?

К. Николовъ (д. сг): Да.

Министъръ Ц. Бобошевски: Не може на второ четене да се вмѣкватъ нови бани.

Докладчикъ К. Николовъ (д. сг): Но, г. министре, азъ говорихъ по-рано и Вие обещахте.

Министъръ Ц. Бобошевски: Това е невъзможно. Азъ не съмъ съгласенъ съ тая процедура. Искамъ думата.

Председателъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Ц. Бобошевски: Г. г. народни представители! Както съ вжглищия периметри, така и съ минерални извори България е извънредно много богата. Тия извори иматъ повечко локално значение. Но ние не можемъ, преди всичко, да уредимъ нашитѣ първостепенни бани, каквито сж Хисарскитѣ, поради липса на бюджетни срѣдства, а камо ли да почнемъ да строимъ други бани, като напр. Беденскитѣ бани, които се намиратъ въ центъра на Родопитѣ, или пъкъ други нѣкои локални бани.

Азъ, изхождайки отъ съображението, че не е важно кой ще уреди това народно богатство, каквото представляватъ минералнитѣ извори — дали държавата, окръгътъ или общината — стига само банитѣ да бждатъ направени добре и модерно, за да отговарятъ на нуждитѣ, се съгласихъ за Беденскитѣ бани и за нѣкои други бани въ България, които държавата нѣма да може въ скоро време да построи, да бждатъ отдалени на респективнитѣ общини, кждето тѣ се намиратъ, или пъкъ на окръжитѣ. Тия бани сж изброени въ законопроекта.

Обаче една баня, именно Бѣлчинската баня, която първоначално азъ искахъ да я дадемъ на Бѣлчинската селска община, въ мое отсъствие, когато азъ не бѣхъ въ България, поради едно мое изявление, че ще се отстъпятъ банитѣ на ония общини, които сж въ състояние да ги благоустроятъ, е вписана въ законопроекта като такава, която се отстъпва на с. Бѣлчинъ и гр. Самоковъ. Азъ бѣхъ направилъ изявление, че всѣка община, която ще използва такива извори, трѣбва да отговори на известни условия, които условия не сж леки, а, напротивъ, сж тежки: ще трѣбва да изразходва по 4—5, даже и по 6 милиона лева, за да направи отъ минералния изворъ, който ѝ се отстъпва, действително модерна баня, а не да се струпатъ около него коптори, които да не отговарятъ на съвременнитѣ нужди. Азъ имахъ увѣреността, понеже лично ходихъ въ с. Бѣлчинъ, че бѣлчинци сж въ положение да направятъ отъ изворитѣ модерна баня и, както казахъ, тѣзи извори бждоха вписани въ списъка. Въ послѣствие, обаче, за тѣхъ се яви претендентъ и Самоковската община. Понеже народниятъ представителъ г. Пеневъ билъ въ положение да знае, че Бѣлчинската община не била въ състояние да изпълни условията, той отъ мое име декларираше, че е потрѣбно да се създаде единъ кондоминиумъ, едно общо ползуване между Бѣлчинската селска и Самоковската градска общини. Следъ като тази комбинация за кондоминиумъ мина презъ комисията, при мене дойдохъ около 60—70 души селяни отъ с. Бѣлчинъ, за да ми докажатъ, че тѣ сж въ състояние да направятъ отъ изворитѣ модерна баня. Дори тѣ ми заявиха нѣщо повече — и азъ предъ този мотивъ се прекланямъ, понеже той е решителенъ: „Ако вие сте съгласни да дадете тѣзи извори на общо ползуване, тогава ние предпочитаме държавата да си ги вземе; но не желаемъ въ нашето землище да има единъ кондоминиумъ“. Гова съображение е напълно разумно; защото и азъ смятамъ, че единъ кондоминиумъ може да се създаде само тогава, когато съществува разбирателство между дветѣ общини. А да имъ дамъ тази държавна баня, за да се каратъ постоянно, азъ не съмъ

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 53.

съгласен. Но, за да се изясни въпросът по отношение възможността на селото, което претендира, че може да направи банята, аз ще ви моля, като приемете законопроекта по отношение всички останали бани, по отношение Българските бани въпросът да бъде отнесен в комисията за едно пълно изяснение.

Докладчик К. Николов (д. сг): И за Кованлъшката, г. министре!

Министър Ц. Бобошевски: Не може на второ четене, г. Николов.

Докладчик К. Николов (д. сг): Може, може; аз си запазвам правото да повдигна този въпрос.

Министър Ц. Бобошевски: Такива бани, каквато е банята в с. Елешница, Разложка околия, в с. Варвара, Беденски бани и др., държавата няма никога да ги строи; защото ние трябва най-напред да уредим ползуващите се с известност в цялата страна курорти, като Хи-сарът, напр., на тогава да мислим за тия локални бани, които ще задоволяват частични нужди, нуждите на известни околии или окръзи.

Прочее, въпросът за Българските бани се нуждае от проучване от комисията и след като се проучи, да бъдат и те включени в законопроекта. Инак аз ще допусна кондоминиум само ако има общо съгласие между двете общини за предмета на собствеността; ако няма такова съгласие, по-хубаво е да останат минералните извори собственост на държавата. Защото, между многото бани в България, тя е една от много ценните. Ние имаме много бани в България с съдържание такова, каквото имат Българските; те имат въглединокс, а такива бани са особено добри и полезни за сърдечните болести, за артериосклерозата и други подобни болести. Това са моите обяснения.

Така щото, предвид важността на въпроса за Българските бани, аз моля да приемете законопроекта да се върне в комисията, за да бъдат те изключени от него, и след това да се докладва той на второ четене, както беше сложен в дневния ред на днешното заседание.

Председател: Които приемат предложението на г. министра, законопроекта да се върне в комисията, за да бъде разгледан въпросът за заличаването на Българските бани, моля, да вдигнат ръка. Болишинство, Събранието приема.

Пристапваме към девета точка от дневния ред — одобряване предложението за приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народната просвета чужди подданици.

Моля г. секретаря да прочете предложението.

Секретар Н. Търкаланов (д. сг): (Прочита предложението изцело, заедно с мотивите към него — вж. прил. Т. I, № 42)

Председател: Има думата г. министърът на народната просвета.

Министър Н. Найденов: Г. г. народни представители! Взех думата, за да дам някои осветления по предложението, което е внесено в Народното събрание за одобрение. Зная настроението — и настроение оправдано — да се предпочитат винаги българските подданици за държавните служби. Но ако въпреки това се внася настоящо предложение, за това има достатъчно мотиви, които искам да ви изтъкна. Аз искам да убедя почитаемото Народно събрание, че за исканите служби ние имаме достатъчно български подданици и затова именно Министерството на народното просвещение предлага на Народното събрание да одобри това предложение.

Първоначално Министерството на народното просвещение съ приготвило един по-голям списък. След обстойно проучване аз заличих от този списък длъжностни лица, руски подданици, заемщи служби, за които биха се намърли български подданици — макар че едно такова съкращаване е болезнено, защото трябваше да уволня руски подданици, които са от няколко години на служба. Предложението, следователно, така както е направено, след това преглеждане, съдържа няколко имена на руски подданици, които се иска да бъдат назначени на служби, за които имаме достатъчно кандидати български подданици. Аз ще се спра на всяко лице, за да бъда напълно изчерпателен и за да видите по кои дисциплини и за какви служби се иска назначаването на тези руски под-

даници. Нека забележа, че това не са назначавания нови — това са лица, които са на служба от редица години и се иска само разрешение да се продължи срокът на тяхната служба.

В. Драганов (з. в): Г. министре! Ако нямаше руски българи в България, откъде щяхте да вземете хора за тия служби? Аз съм увърнен, че в България има много висшисти без работа, на които Вие не давате работа, защото са „неблагонадеждни“.

Министър Н. Найденов: Имайте търпение! Нали давам обяснения! След като дам обясненията, тогава ще вземете думата.

В. Драганов (з. в): Най-напред българите да обичаме.

Министър Н. Найденов: Аз ги обичам много повече, отколкото Вие ги обичате и най-малко на един министър трябва да правите този упрек — че не обича българите! Много голяма приказка!

А. Малинов (з. в): Как ще докажете, че ги обичате?

Министър Н. Найденов: Няма нужда от доказателства. — По латински език, г. г. народни представители, ние имаме достатъчно кандидати с висше образование. Първият от поменатите в предложението — Павел Щербинин, вторият — Евгени Користин и третият — Сергей Крутилин, са преподаватели по латински език. Следователно, оправданието да оставим и за по-нататък тия руски подданици като учители по латински език е това, че имаме достатъчно кандидати. И забележете, че те заемат длъжности в градове, за които още по-малко намираме такива кандидати. Защото колкото имаме българи, свършили класическа филология, те предпочитат по-големите градове. Следователно, трябва да имате доверие в моята декларация, че няма за тези места достатъчно кандидати, свършили класическа филология, за да предават латински език. Ако това мое увърнение не ви задоволява, няма освен да дойдете в министерството и да ви дам всички списъци на кандидатите по латински език.

Второ. За преподаватели по руски език също имаме кандидати. Четвъртият по ред, Александър Феодоров, също така е учител по руски език. Продължаваме срока на неговата служба.

След това, имаме двама професори — В. А. Мякотин и д-р Ил. Ф. Шапшал — и двамата са на пенсиите в своята област. Аз бих казал, благодарение на нещастieto на Русия, ние имаме щастieto да привлечем в нашия Университет професори като тия, чиито имена споменавам, за да се засили професорският кадър в различните факултети на нашия Университет. Вие добре знаете, че ние успяхме да привлечем в нашия медицински факултет някои професори, които избягаха от своето отечество Русия и дойдоха у нас. Продължаването срока на службата на тия двама професори се иска по решение на академическия съвет, не само по искане на Министерството на народното просвещение. Академическият съвет, преценявайки всички кандидатури, преценявайки подготовката на тия лица като професори тук, моли да се продължи срокът на тяхната служба. Министерството няма абсолютно никакви мотиви да откаже да удовлетвори това искане на академическия съвет, освен ако иска да разстрои някои катедри.

След това, г. г. народни представители, седмият по ред, Едмунд Хунцбюшлер, френски подданик и осмият по ред, д-р Симон Пирхегер, немски подданик, са лектори в Университета. Може би прави впечатление на ония, които не познават въпроса, искането да се продължи срокът за службата на тия двама чужденци. Но те и двамата са лектори в Университета по взаимност. Ние имаме наши професори лектори в чужди факултети, на които гласа чуждите правителства, за да предават българска литература, а в замяна на това ние се задължаваме по силата на международна конвенция да издържаме техни лектори тук. Това става навсякъде, във всички университети, това се допуска; затова се иска продължение на срока; а и срокът на нашите професори в чужбина не е изтекъл. Напр., професор Йордан Иванов е в Париж, а имаме и в други страни лектори, каквито са тия двама лектори чужденци у нас. Следователно, по силата на взаимността, ние имаме лектори, от каквито има нужда нашият Университет.

След това следват няколко руски подданички милосердни сестри. За всички тия милосердни сестри се иска

продължение срока на службата им по настоящето искане на медицинския факултет. Разбира се, решението на медицинския факултет е разглеждано и одобрено от академическия съвет. Имайте пред вид, че тѣ сѣ рѣководители на служби въ болницитѣ и че сѣ сѣ специална подготовка; участвували сѣ нѣкон отъ тѣхъ въ по-раншнитѣ войни — въ Руско-японската война и други войни — и, следователно, тѣ иматъ грамадна опитност и сѣ само отъ полза за службата на милосерднитѣ сестри въ Александровската болница.

Всѣки случай, г. г. народни представители — повтарямъ — продължаването срока на службата на тия нѣколко милосердни сестри въ болницитѣ е по настоящето искане на медицинския факултетъ и на академическия съветъ. Всички други чужди подданици, сѣ назначени на които азъ ви сезирахъ въ миналитѣ заседания на Народното събрание, сѣмъ ги уволнилъ; оставатъ само тия нѣколко души, за които смѣтамъ, че е крайно необходимо да се продължи срокътъ на тѣхната служба. Азъ моля да се приеме това предложение при условие, че ако се намѣрятъ, да кажемъ, по руски или латински езикъ български подданици, ще замѣстимъ чуждитѣ подданици веднага.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Омарчевски.

С. Омарчевски (з. в): Г. г. народни представители! Г. министърътъ на народното просвѣщение бѣше ни сезиралъ презъ м. юний 1929 г. сѣ единъ дълъгъ списъкъ на чужди подданици за приемане на служба по ведомството на Министерството на просвѣщението. Както тогава, така и въ други случаи, при приемане на чужди подданици по различнитѣ ведомства на държавното управление, ималъ сѣмъ възможностъ да изтъкна, че колкото ние, като държавна властъ изобщо, смѣ били придирчиви къмъ всички български подданици, желающа да постѣпятъ на държавна служба, като сме искали тѣ да отговорятъ на закона за държавнитѣ служители — да си набавятъ всички необходими документи и пр., за да бѣдатъ назначени на известна служба — толкова сме прекалено larges, сѣ широка рѣжка, къмъ чуждитѣ подданици, безразлично какви сѣмъ тѣ. Законътъ за държавнитѣ служители ясно постановява, че единъ човѣкъ, за да постѣпи на държавна служба, трѣбва да отговаря на редъ условия: да има известенъ образователенъ цензъ, да има документи за сѣдимостъ, да знае български езикъ и т. н. Може ли единъ човѣкъ, който иска да постѣпи на държавна служба, да бѣде назначенъ безъ тия документи, да бѣде класиранъ и да получава заплатата? Естествено, това не може, особено по Министерството на народното просвѣщение. Миналата година ние дадохме на Светия Синодъ генерално пълномощие да назначава чужди подданици не само за учители въ духовнитѣ училища, но и където той намѣри за добре. Сѣ туй ние отворихме широко вратата на едно нахлуване въ нашата държава на чужди подданици; това е едно пълно пренебрежение на закона за държавнитѣ служители. Азъ бихъ попиталъ г. Найденовъ да ми каже: може ли единъ български подданикъ, сѣ такова предложение, каквото той поднася на насъ, да бѣде приетъ, да кажемъ, на френска служба? Това никога нѣма да стане. Разрешение да може едно лице — чуждъ подданикъ — да постѣпи на държавна служба трѣбва да се даде отъ Народното събрание само следъ изпълнението на известни условия, а не ние да се явяваме като една регистратура, да регистрираме действията на изпълнителната властъ. Въ предложението се казва: (Чете) „Приемането имъ да се счита: за тѣзи, за които е давано по-рано разрешение, отъ деня, когато е изтекълъ срокътъ на разрешението, ако сѣ продължавали да служатъ и следъ това, а за останалитѣ — отъ деня на вѣтѣпането имъ на длѣжностъ. Това разрешение има сила за единъ периодъ отъ 3 години.“ Трѣбва ясно и точно да се каже: да се получи разрешение отъ Народното събрание, за да може господинътъ, който и да е той, да постѣпи на държавна служба. Сега, сѣ това законодателно предложение — за жалостъ, вносителътъ се е отнесълъ сѣ голѣмо пренебрежение къмъ Народното събрание, като не му е поставилъ дата, за да се види кога се е внесло въ Народното събрание и въ кой градъ, София, Пловдивъ или Русе — се иска да се продължи срокътъ на службата на нѣколцина чужди подданици. Нѣкон отъ тѣхъ отдавна били на държавна служба — „дайте ни вотъ да продължимъ срока на службата имъ“; други постѣпили въ скоро време — „дайте разрешение и тѣхъ да преназначимъ!“ Така, не може. Има законъ за държавнитѣ служители, който важи за всички български подданици и особено за ония, които защитаватъ нравитѣ и обичаитѣ на страната и пазятъ за-

конитѣ на държавата. Ако трѣбва да се даде примѣръ, той трѣбва да се даде отъ тукъ, отъ министерската маса, и особено отъ Министерството на просвѣщението. Това е формална страна.

Другъ въпросъ. Сѣрдимъ се, че вънъ се подравяли устоитѣ на парламентаризма, когато и ние сами идемъ сѣ редица актове, като регистрираме само известни действия на изпълнителната властъ, да подравяме парламентаризма. Руси ще преподаватъ латински! Г. министърътъ твърди, че нѣмаме кандидати за учители по латински езикъ и че този списъкъ за приемане на чужди подданици по неговото ведомство, предложенъ отъ неговитѣ чиновници, билъ много по-голѣмъ, но той следъ щателна провѣрка го съкратилъ — оставилъ само 15 души. Презъ 1920 г. бѣха приети на държавна служба маса руси, много отъ които се оказаха безъ редовни документи. Оказа се, че имало една фабрика за документи въ Цариградъ. Много отъ тия руси сѣмъ фалшиви документи бѣха изгонени още тогава. Мина онова време. Но азъ смѣтамъ, че при това сврѣх-производство на интеллигентни хора у насъ, ние не трѣбва да назначаваме чужди подданици на български служби; и не намирамъ оправдателно приемането на руснаци за учители по руски и латински езикъ, които не знаятъ добре български езикъ.

Д. Даскаловъ (з. в): 10 години живѣятъ въ България — не знаятъ български!

С. Омарчевски (з. в): Г. министърътъ ни казва: по искане на академическия съветъ се съгласихъ да назнача двама лектори, защото сме имали лектори българи въ Франция и Германия. Министерството на външнитѣ работи и Министерството на народното просвѣщение отъ своитѣ бюджети плащатъ на г. Йорданъ Ивановъ; той не получава нито стотинка отъ френското правителство. Г. г. народни представители! Лекторътъ въ нашия Университетъ г. Жоржъ Ато и още единъ, името на когото не си спомнямъ, сѣмъ платени отъ българското правителство, а не отъ френското правителство. За каква взаимностъ ми говорите, г. министъръ Найденовъ? Вие сте назначили хора не по взаимно съгласие. Ние имаме двама чужденци — искате да назначимъ още двама, на които ние ще плащаме. Ако е нужно да се преподава френски или нѣмски езикъ, за честта на българската интеллигенция и на нашия Университетъ, за честта на ония наши хора, които сѣмъ свършили въ Франция и Германия, азъ мисля, че можемъ да намѣримъ нѣколко българи, които умѣло да преподаватъ френски и нѣмски езикъ въ нашия Университетъ.

Иска се продължение срока за оставяне на служба на г. Шапшалъ, професоръ по анатомия въ медицинския факултетъ, назначенъ презъ 1922 г. Азъ мисля, че има българи, които могатъ да заематъ това мѣсто. Зная, че той е сѣ заслуги къмъ науката, но нашата държава трѣбва да потърси българи-учени, които да заематъ тази служба. Колкото се отнася до професоръ Микотинъ, бившъ украински министъръ-председателъ, азъ не знамъ откъде накѣде неговото име, заедно сѣ името на професоръ Шапшалъ, ще го мѣсимъ сѣ нѣколко милосердни сестри, та покрай двама професори, които сѣмъ гордостъ за насъ, да гласуваме за оставянето на служба на тия милосердни сестри! Та нима българската държава при съществуването на училище за милосердни сестри при „Червения кръстъ“ изпадна до тамъ, че трѣбва да назначи 7—8 милосердни сестри чужденки и да твърди г. министъръ Найденовъ предъ Народното събрание, че тѣ били повече способни, отколкото нашитѣ българки? Може ли такова нѣщо?

Азъ за лишенъ пѣтъ заявявамъ, че нѣма да гласувамъ за това законодателно предложение, макаръ че има две лица, за които бихъ вдигналъ две рѣце. И не само нѣма да гласувамъ, но протестирамъ срещу този начинъ, по който Министерството на народното просвѣщение е внесло предложението, което не носи нито дата, нито градъ, нито отговаря на нуждитѣ, а фактически се иска вотътъ на Народното събрание, за да се оформятъ актове на Министерството на народното просвѣщение, които трѣбваше да се оформятъ още въ началото на м. септември, а не сега въ края на м. февруарий. Това е, което имахъ да кажа по внесеното предложение. (Рѣкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Герасимъ Ангеловъ.

Г. Ангеловъ (д. сг): Г-да! Нѣма да говоря много, но, имайки предъ видъ безработицата, ще кажа нѣколко думи за приемането на държавна служба милосердни сестри, чужди подданици.

Нъ продължение на нѣколко години подъ редъ ние уреждаме курсове за милосердни сестри, а напоследѣтъ имаме и курсове за болногледачки. Днесъ имаме много милосердни сестри и болногледачки, за които женското благотворително дружество се грижи да имъ намѣри работа; и макаръ че сѣ свършили съ успѣхъ, нѣма кѣде да ги настанятъ. Азъ съмъ противъ назначаването на чужденци и нѣма да гласувамъ за това предложение.

Г. министърътъ казва, че ако презъ течение на тѣзи три години се намѣрятъ лица, които да замѣстятъ тия чужди подданици, учители и милосердни сестри, ще ги назначатъ; но азъ мисля, че трѣбва да се потърсятъ тия лица чрезъ публична обява, и ако не се намѣрятъ такива лица, които да замѣстятъ учителитъ и милосерднитъ сестри, чужди подданици, тогава само ще трѣбва да приемемъ това предложение. Азъ съмъ противъ всѣкакво приемане на чужди подданици, било висши чиновници, било низши — каквито и да сѣ — при съществуващата безработица у насъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Лѣкарски.

И. Лѣкарски (д. ср): Г. г. народни представители! Азъ разбирамъ аргументитъ и съображенията на г. Омарчевски. Но ще трѣбва да се съобразимъ съ предложението въ неговия финалъ. То е копие отъ едно друго предложение, което гласувахме неотдавна, също така за приемане на държавна служба руси и отъ друга народност професори и учители. Казано е, че назначаването се счита за тия, за които е дадено по-рано разрешение, отъ деня, когато то изтича, а за тия, за които нѣма разрешение, отъ деня на постъпването имъ на служба, защото се взема формулата отъ по-ранни такива предложения, даже отъ времето на г. Омарчевски. Моля г. министърътъ да обясни има ли между тѣзи лица нови кандидати, които до сега не сѣ били на служба? Защото докато за едни е посочено, че отъ 2-3-5 години сѣ на служба, за нѣкои не е посочено, че сѣ били нѣколко години на държавна служба и може да се разбере, че тѣ сега постъпватъ наново. Ако постъпватъ наново, като милосердни сестри и лаборантки, азъ мисля, че тѣ не могатъ да се приематъ, когато могатъ да се назначаватъ български подданици и отъ двата пола, които иматъ нужния цензъ и ще могатъ съ еднакво достоинство, сръчност и познания да заематъ тия служби. Ако тѣ заематъ тѣзи служби, тогава е друго, защото въ законопроекта е казано, че при явяване на български подданици съ съответния цензъ, тѣ могатъ да бждатъ замѣнени. По силата на закона за народното просвѣщение, ако се яваг кандидати съ съответенъ цензъ, могатъ да бждатъ замѣстени тия чужди подданици, за които ние даваме разрешение да бждатъ назначени. Значи, опасността при наличността на кандидати български подданици съ съответенъ цензъ, да останатъ на служба чужди подданици, учители и милосердни сестри, не съществува.

Но, г. г. народни представители, азъ обръщамъ вниманието ви и върху едно друго положение. Г. Омарчевски задава въпроса, какъ тѣзи руски подданици ще преподаватъ руски и латински езици, когато тѣ и български не знаятъ. Това е вѣрно. Но доколкото се простиратъ монѣ сведения — азъ се заинтересувахъ и направихъ съответната справка — кандидати български или български подданици съ съответенъ цензъ за учители по руски или латински езикъ нѣма. Безспорно, въ гимназитъ трѣбва да се преподава руски и латински езикъ отъ български и когато има кандидати български, ще трѣбва да се назначатъ, но когато нѣма кандидати, ще трѣбва да назначимъ — като аномалия, макаръ временно — на тия служби учители чужденци. При две злини ще трѣбва да предпочетемъ по-малката. Аномалия е, които не познаватъ българския езикъ, да преподаватъ латински езикъ, но ще ги приемемъ да преподаватъ — все пакъ ще бжде отъ полза, отколкото никакъ да не се преподава този езикъ.

Ето защо моля г. министра, ако има данни, да ни ги даде, ако не, предло жението да не се гласува, докато събере нужнитъ данни и да се дадатъ обяснения въ съответната комисия поотдѣлно за всѣки единъ и следъ това да се внесе въ Камарата за гласуване и приемане това предложение за назначаване на служба лица чужди подданици, като се изтъкне, че е необходимо да бжде дадено това разрешение.

Председателътъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Напразно г. Омарчевски се противопостави на това пред-

ложение, защото всички възражения, които той направи, не почиватъ на данни. Нѣма никакво игнориране на Народното събрание. Безспорно, никой чуждъ подданикъ не може да бжде назначенъ на държавна служба, безъ съгласието на Народното събрание. Излишно бѣше да се цитира законътъ за държавнитъ служители. Знае се този законъ и никой не го е нарушавалъ. Когато трѣбва да се назначи чуждъ подданикъ на държавна служба, иска се разрешението на Народното събрание. Народното събрание или ще даде това разрешение, или ще откаже — следователно не може единъ чуждъ подданикъ да бжде назначенъ, ако нѣма разрешение отъ Народното събрание. Но, казва г. Омарчевски, тукъ има въ края единъ пасажъ, който казва, че сѣ назначавани известни лица, чужди подданици, на държавна служба, безъ да е искано разрешението на Народното събрание. Така е, г. Омарчевски, колкото се отнася — съ туй отговарямъ и на г. Лѣкарски — до първия по редъ въ списъка, именно Павелъ Шербининъ, учителъ по латински езикъ съ 4 месечна практика. Назначенъ е тогава, когато се назначава учителскиятъ персоналъ — въ началото на учебната година. Имало е нужда да се назначи такъвъ учителъ, и понеже не е имало кандидатъ български подданикъ, назначенъ е той, безъ да получава заплата, при условие, ако се получи разрешение отъ Народното събрание. Ако такова разрешение отъ Народното събрание не бжде дадено днесъ, ако вие, г. г. народни представители, не се съгласите да остане на служба, безспорно, ще се смѣта, че той не е назначаванъ и нѣма да получи никакво възнаграждение за досега и нѣма да търси никакви права отъ държавата. И ако понѣкога Министерството на народното просвѣщение е принудено временно да назначава на служба чужди подданици, при условие, ако се добие въ последствие съгласието на Народното събрание, то е защото имаме нужда отъ персоналъ въ началото на учебната година, къмъ м. септемврий или найкъсно къмъ м. октомврий, за да попълнимъ мѣстата, когато обикновено Народното събрание не заседава и ние не можемъ да искаме неговото съгласие, и затова го искаме къмъ срѣдата на учебната година. Така е, обаче, само за първия по редъ въ списъка. Всички други сѣ съ 7-8-9 годишна практика, и за тѣхъ е давано разрешение. Въпросътъ сега е, дали Народното събрание, усвоявайки монѣ мотиви, монѣ доводи, ще се съгласи да се продължи срокътъ за службата на тѣзи хора, за които вече Народното събрание не еднѣжъ, а по два пѣти, понеже нѣкои служатъ 7-8 години, е давало разрешение да бждатъ назначавани на служба.

Така че никакво игнориране на Народното събрание нѣма въ случая, нито министерството е искало мимо Народното събрание да прави тѣзи назначения. Пакъ повтарямъ, само първиятъ по редъ е назначенъ така, и то въ началото на учебната година, понеже тогава не е имало възможностъ да се иска разрешение отъ Народното събрание. За да не останатъ децата безъ учителъ по латински, постъпилъ, назначенъ е този чуждъ подданикъ, но при условие, ако се получи разрешение отъ Народното събрание. Ако Народното събрание сега не даде разрешение за него, той ще остане безъ всѣкакви права, безъ всѣкакви претенции спрямо държавата и ще бжде уволненъ.

Г. г. народни представители! Всички тѣзи, за които сега се иска разрешение да бждатъ назначени, знаятъ вече български езикъ; тѣ сѣ учителствували по 7-8 години. Досега никой не е повдигалъ въпросъ, че тѣ не сѣ подготвени да преподаватъ въ български гимназии по руски и латински. Че нали имаме инспектори, които провѣрватъ, и ако има доказателства за тѣхната некадърност, тѣ нѣма да останатъ учители. Въ времето на г. Омарчевски, като министъръ на народното просвѣщение, също тъй е имало на служба въ нашитъ гимназии руски подданици.

Д. Даскаловъ (з. в): То бѣше въ началото.

Министъръ Н. Найденовъ: Имало е тогава много повече. Азъ бихъ проявилъ дребнавостъ да търся въ сте-нографскитъ дневници на Народното събрание доказателства за това и да се противопоставямъ по тоя начинъ на г. Омарчевски, за да видите, какъ самъ той е внасялъ предложения да бждатъ назначавани чужди подданици за учители, поради липса на учители български подданици, които могатъ да преподаватъ руски и латински. Защо да правимъ сега възражения на това предложение, каквито предложения самъ г. Омарчевски е внасялъ въ миналото, поради необходимостта да попълни нашитъ училища съ учители по такива предмети, за които нѣмаме подготвени български подданици?

Също така и за онѣзи двама, които по взаимност се назначаватъ. И драмата сѣ назначени само при условие — и то е изпълнено — въ съответната държава да имаме нашъ лекторъ и да му се плаща отъ съответната държава.

С. Омарчевски (з. в): Кой имъ плаща? Българската държава.

Министъръ Н. Найденовъ: За Йорданъ Ивановъ е предвидена сума въ бюджета отъ миналата година. Но вие знаете, че имаме въ Франция и други наши лица, които френската държава поддържа, че ние имаме славянски институтъ и т. н. все за сметка на френската държава. Вие знаете, че следъ две години Йорданъ Ивановъ се връща, но лицето, което ще го замѣсти, също така ще се издържа отъ френската държава. Така че ние не можемъ да се освободимъ отъ тѣзи задължения по взаимност, които сѣ само отъ полза за нашата страна. Ние имаме тамъ, въ Франция и Германия, наши представители и тѣ иматъ тукъ тѣхни представители, като лектори по френска и нѣмска литература. Ние имаме на служба много повече руси, у насъ, но постепенно се намаляватъ. Азъ нѣма да се мотивирамъ съ туй, че трѣбва да има гостоприемство на руси у насъ, че въ Югославия има на служба много повече руски подданици, съ огледъ може би утре да имъ бждатъ полезни въ Русия. Нѣма да пледирамъ тази теза, защото е непопулярна.

За милосердниѣ сестри. Вѣрно е, на пръвъ погледъ се вижда, че ние имаме милосердни сестри, свършили „Бѣлия кръстъ“, свършили висши курсове и т. н., но ако медицинскиятъ факултетъ, следъ като е уволнилъ доста много милосердни сестри, настоява за тѣзи, посочени въ списъка, 5-6 въ цѣлата болница, която има 40.000.000 бюджетъ, въ която има толкова голѣмъ персоналъ, то е затова, защото тѣ сѣ ръководителки, съ специална висша подготовка, участвували сѣ въ нѣколко войни въ „Червения кръстъ“, като ръководителки на полски болници и т. н., а нѣкои отъ тѣхъ сѣ и лѣкарки. И медицинскиятъ факултетъ твърде добре съзнава своитѣ задължения и също така брани интереситѣ на българскитѣ подданици, като се е решилъ да ходатайствува да бждатъ оставени на служба за още нѣколко години поне тѣзи, които сѣ посочени въ този списъкъ.

И най-после, г. г. народни представители, когато единъ министъръ, представителъ на управлението, иска отъ васъ разрешението за оставяне на държавна служба тия нѣколко души, трѣбва да имате довѣрие, че той е прещенилъ всичко. Когато се явятъ кандидати български подданици за тѣзи служби — изрично е казано това въ предложението — съ същата подготовка и цензъ, Министерството на народното просвѣщение ще изпълни своето задължение, като ги предпочете предъ чуждитѣ подданици, както го е изпълнявало и досега и е намалило този списъкъ до минимумъ. Ако, напр., за професоръ по анатомия се яви кандидатъ български подданикъ, медицинскиятъ факултетъ и академическиятъ съветъ сѣ длъжни да предпочетатъ българския подданикъ, да дадатъ нему предимство. Искане за продължение срока за заемане службата на този, който е сега професоръ, защото досега не се е явилъ кандидатъ българинъ. Ако за мѣстото на Мякотинъ или на други руски подданици се явятъ кандидати български подданици, медицинскиятъ факултетъ е длъженъ да ги посочи и Министерството на просвѣщението не може да не предпочете българскитѣ подданици. Същото е и за милосердниѣ сестри. Ако се явятъ кандидатки съ същия цензъ, които да вършатъ работата безъ рискъ да се разстрои службата, медицинскиятъ факултетъ съобщава за тѣзи кандидатури на министерството, и министерството нѣма да допусне да бжде предпочетенъ чуждъ подданикъ предъ български подданикъ или подданица.

Следователно, Министерството на народното просвѣщение моли Народното събрание да продължи срока на службата на тия чужди подданици само при условие, че ако се явятъ кандидати български подданици съ нужния цензъ и подготовка за тия служби, то ще уволни чуждитѣ подданици и ще назначи тѣхъ.

Председателъ: Които одобряватъ предложението за приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народното просвѣщение чужди подданици, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 33)

Пристъпваме къмъ точка десета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за купуване отъ държавата зданието, собственостъ на наследницитѣ на Дамянъ Бойче — Богоевъ, въ гр. Кюстендилъ, за нуждитѣ на административнитѣ и полицейски служби въ сѣщия градъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Прочита законопроектъ изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 43)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Като се гласува, да се изпрати въ комисията.

Председателъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за купуване отъ държавата зданието съ дворно мѣсто, собственостъ на наследницитѣ на Дамянъ Бойче — Богоевъ, находяще се въ гр. Кюстендилъ, на ул. „Князь Борисъ“, ул. „Генералъ Жековъ“ и ул. „Иларионъ Ловчански“, за нуждитѣ на административнитѣ и полицейски служби въ сѣщия градъ, и да се изпрати въ съответната комисия, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ще опредѣлимъ дневния редъ за утрешното заседание.

Председателството предлага следния дневенъ редъ:

Трето четене законопроектитѣ:

1. За подпомагане пострадалитѣ отъ природни стихии земледѣлски стопанства въ Кърджалийска, Егридеренска и др. околии;

2. За освобождаване отъ отговорностъ и за окончателно отчитане бившия секретаръ-бирникъ на Добърската селска община, Разложко, и пр.;

Второ четене законопроектитѣ:

3. За одобрение произведения, съгласно чл. 61 отъ закона за минитѣ, търгъ съ тайна конкуренция по отдаване експлоатацията на държавната каменоваглена концесия „Крумъ“ и пр.;

4. За откупване недвижимия имотъ, собственостъ на М. Теневъ, находящъ се въ землището на с. Банки, Софийско, за нуждитѣ на държавната минерална баня и курортъ при сѣщото село;

5. Първо четене законопроекта за допълнение на чл. 137 отъ закона за устройството на сѣдилищата отъ 9 декемврий 1925 г.;

Второ четене законопроектитѣ:

6. За кинематографитѣ и театритѣ;

7. За купуване отъ държавата зданието, собственостъ на наследницитѣ на Дамянъ Бойче — Богоевъ, въ гр. Кюстендилъ, за нуждитѣ на административнитѣ и полицейски служби въ сѣщия градъ;

8. За уреждане собствеността и залога на движимости — машини за земледѣлие и транспортъ отъ значителна стойностъ;

9. За измѣнение и допълнение на закона за гербовия налогъ;

10. Докладъ на прошетарната комисия.

11. Първо четене законопроекта за възлагане на Българската земледѣлска банка да достави за сметка на държавата земледѣлски орѣдия и машини на стойностъ около 100.000.000 л. (Продължение разискванията);

12. Трето четене законопроекта за отлагане изпълнението на предприятията, сключени презъ стопанската 1928—1929 г., за продажба на дървесна маса отъ обществени гори (Продължение);

13. Първо четене законопроекта за допълнение на закона за адвскатитѣ отъ 8 юлий 1925 г. съ новъ дѣлъ III;

Одобряване предложенията:

14. За одобрение подписания въ Будапеща на 22 юлий 1929 г. договоръ за помирение и арбитражъ между България и Унгария;

15. За одобрение подписания въ Варшава на 31 декемврий 1929 г. договоръ за помирение, съдебно уреждане и арбитражъ между България и Полша;

16. За одобрение на XVII-то постановление на Министерския съветъ относно забраната износа на пръчки отъ „Афузъ-Али“, взето въ заседанието му на 13 януарий 1930 г.

17. За одобрение международната конвенция за премахване и преследване фабрикуването на фалшиви парични знаци, свикана по инициативата на Съвета на Обществото на народитѣ въ Женева на 20 априлъ 1929 г.

Който приематъ прочетения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 17 ч. 50 м)

Председателъ: АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ

Секретаръ: Н. ТЪРКАЛАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народните представители: Димитър Иванов II, Иванъ Христовъ, Борисъ Нанковъ Божковъ, Димитъръ Яневъ, Димитъръ Каранешевъ, Сотиръ Яневъ, Желю Тончевъ, Борисъ Казанджиевъ, Димитъръ Икономовъ и Запрявъ Миховъ.	907	заемъ на Кюстендилската градска община. (Трето четене — приемане)	907
Питания:		2. За одобрение произведения съгласно чл. 61 отъ закона за минитъ търгъ съ тайна конкуренция по отдаване експлоатацията на държавната каменовжглена концесия „Крумъ“, находяща се въ землището на с. Реброво, Софийско. (Първо четене — приемане)	907
1. Отъ народния представител Константинъ Томовъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно нанесенъ побой отъ пслицейски органи презъ време на общинскитъ избори. (Съобщение)	907	3. За откупуване недвижимия имотъ, собственост на М. Таневъ, отъ София, находящъ се въ землището на с. Банки, Софийско, за нуждитъ на държавата минерална баня и курортъ при сѣщото село. (Първо четене — приемане)	903
2. Отъ народния представител Никола Андреевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно нѣкои нередовни уволнения на фелдшери и замѣстването имъ съ неподготвени лица. (Съобщение)	907	4. За подпомагане пострадалитъ отъ природни стихии земеделски стопанства въ: Кърджалийска, Егридеренска, Дарждеренска, Кошукавашка, Пашмаклийска, Петричка, Светиврачка, Горноджумайска, Неврокопска, Дьовленска, Мاستанлийска, Трънска, Сливенска и др. околии презъ 1928 г. (Първо и второ четене — приемане)	909
Предложения:		5. За освобождаване отъ отговорностъ и за окончателно отчитане бизния секретарь-бирникъ на Добърската селска община, Разложка околия, Спасъ Николовъ, родомъ отъ с. Бачово, сѣщата околия, по отчетитъ му общински и училищни за 1915/1916 г. и 1917/1918 г., които сѣ редовно представени, но изгорѣли на 1 срещу 2 януарий 1924 г., заедно съ архивата на околийското управление въ гр. Разлогъ. (Първо и второ четене — приемане)	910
1. За одобрение международната конвенция за премахване и преследване фабрикуването на фалшиви парични знаци, свикана по инициативата на Съвета при Обществото на народитъ въ Женева на 20 априль 1929 г. (Съобщение)	907	6. За отстъпване отъ държавата на нѣкои общини находящитъ се въ землищата имъ минерални извори. (Второ четене — прочитане само заглавието. Врѣща се въ съответната комисия, за да се вземе решение стносно премахването отъ законопроекта Бѣлчинскитъ бани)	910
2. За одобрение XVII-то постановление на Министерския съветъ за забрана износа на прѣчки отъ сорта „Афузъ-Али“, взето въ заседанието му отъ 13 януарий 1930 г. (Съобщение)	907	7. За купуване отъ държавата зданието, собственост на наследницитъ на Дамянъ Бойче-Богосвъ, въ гр. Кюстендилъ, за нуждитъ на административнитъ и полицейски служби въ сѣщия градъ. (Първо четене — приемане)	914
3. За одобрение на подписания въ Буда-Пеша на 22 юлий 1929 г. договоръ за помирение и арбитражъ между България и Унгария. (Съобщение)	907		
4. За одобрение на подписания въ Варшава на 31 декемврий 1929 г. договоръ за помирение, съдебно уреждане и арбитражъ между България и Полша. (Съобщение)	907		
5. За приемане на държавна служба чужди подданици по ведомството на Министерството на народното просвѣщение. (Едно четене — приемане)	911		
Законопроекти:			
1. За разрешаване на българското училищно настоятелството въ гр. Кюстендилъ да отпусне		Дневенъ редъ за следващото заседание	914